

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

Міжнародне право та право Європейського Союзу

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	<i>Усі</i>
Спеціальність	<i>Усі</i>
Освітній рівень	<i>Другий (магістерський)</i>
Освітня програма	<i>Усі</i>

Статус дисципліни

Вибіркова

Мова викладання, навчання та оцінювання

Українська

Завідувач кафедри міжнародної економіки
і менеджменту

Надія ПРОСКУРНІНА

Харків
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародної економіки і менеджменту
Протокол № 4 від 27.10.2021 р.

Розробники:

Брусільцева Г.М., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки і менеджменту

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Вступ

Анотація навчальної дисципліни. Глобалізації світової економіки, посилення зовнішніх інтеграційних процесів, широкомасштабне співробітництво України з міжнародними структурами та інституціями, спрямованість зовнішньополітичного курсу на інтеграцію до структур ЄС, а також значний рівень розвитку торговельно-економічних відносин України та ЄС зумовлюють необхідність вивчення основ міжнародного права та права ЄС майбутніми спеціалістами органів державної влади та місцевого самоврядування, установ, організацій, а також комерційних і виробничих підприємств. Знання змісту міжнародного права та комунітарного права ЄС та основних принципів його побудови і функціонування, вміння їх правильно тлумачити та застосовувати в умовах демократизації української держави та інтеграції її економіки до світових та європейських структур є необхідною умовою правомірної та ефективної діяльності цих органів, установ, організацій та підприємств і їх посадових осіб.

Мета навчальної дисципліни: поглиблення правового світогляду студентів, формування професійних уявлень про міжнародну правову систему та правову систему Європейського Союзу, створення теоретичних уявлень про предмет, методи, принципи, галузі, підгалузі, інститути та норми міжнародного права та права ЄС, формування вмінь студентів правильно використовувати норми міжнародного права та права ЄС у своїй діяльності.

Курс	1М	
Семестр	1	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	Лекції	24
	семінарські, практичні	24
Самостійна робота	60	
Форма підсумкового контролю	Залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Правознавство	Інституціональна система ЄС
Господарське право	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність визначати основні теорії та погляди на природу міжнародного права	Застосовувати фундаментальні знання міжнародного права для оцінки економічних, управлінських та соціаль-но-політичних чинників середовища сучасних бізнес-систем
Здатність аналізувати процес створення норм міжнародного права, визначати основні норми міжнародного права	Застосовувати норми міжнародного права при вирішенні існуючих питань
Здатність аналізувати джерела міжнародного права, особливості їх створення та застосування в міжнародних відносинах	Пояснити коло джерел міжнародного права, особливості їх створення та застосування в міжнародних відносинах
Здатність здійснювати правовий аналіз міжнародних договорів, визначати умови укладання міжнародних договорів відповідно до міжнародно-правових актів	Здійснювати консультування щодо укладання міжнародних договорів, основних умов їх укладання відповідно міжнародно-правових актів

Здатність аналізувати процес створення Європейського Союзу, сучасний стан і перспективи його розвитку	Продемонструвати знання щодо історії створення Європейського Союзу
Здатність здійснювати співвідношення понять «права ЄС», «національне право держав-членів» та «міжнародне публічне право»	Продемонструвати знання щодо понять Європейське право та право ЄС, їх співвідношення, принципів права ЄС
Здатність визначати джерела права Європейського союзу	Застосовувати джерела права Європейського союзу та виокремлювати основні характерні його риси
Здатність здійснювати правовий аналіз стандартів формування інституційної системи, органів та агенцій	Здійснювати аналіз правової природи інститутів і органів Європейського Союзу
Здатність аналізувати основи правового становища людини і громадянина в Європейському Союзі	Визначати підстави набуття і припинення громадянства Європейського Союзу. Визначати основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Європейському Союзі
Здатність аналізувати правові засади міжнародного співробітництва України з Європейським Союзом	Здатність використовувати набуті знання та положення домовленостей між Україною і Європейським Союзом. Запроваджувати стратегія інтеграції України до Європейського Союзу

Змістовий модуль 1. Загальні положення міжнародного права

Тема 1. Міжнародне право в системі міжнародних відносин

1. Міжнародне право як особлива правова система.

Особливості створення норм, особливе коло суб'єктів, основні функції міжнародного права.

2. Предмет міжнародно-правового регулювання.

Види відносин, регульованих нормами міжнародного права. Міжнародні міждержавні відносини, міжнародні відносини недержавного характеру. Категорії питань, що входять в предмет регулювання.

3. Особливості сучасного міжнародного права.

Удосконалення міжнародного права, розвиток його принципів і норм, міжнародний правопорядок, міжнародне «м'яке право».

4. Взаємодія міжнародного і внутрішньодержавного права.

Співвідношення міжнародного публічного і приватного права.

5. Система міжнародного права.

Основні принципи. Галузі, підгалузі, інститути.

Тема 2. Історія становлення і розвитку міжнародного права

1. Історія і наука міжнародного права.

2. Міжнародне право стародавнього світу.

Міжнародне право в міжнародних відносинах стародавнього світу. Головні інститути міжнародного права стародавніх індійських і китайських держав, держав Дворіччя і Єгипту, Греції і Риму.

Становлення міжнародного права в епоху середньовіччя. Інститути міжнародного права середньовіччя.

3. Міжнародне право в Середні століття (з V ст. до Вестфальського миру 1648 р.).

Міжнародне право в перехідний період від середньовіччя до Нового часу. Вестфальський мир 1648р., його значення для розвитку міжнародного права.

4. Міжнародне право з 1648 року до 1815 року.

Вплив Великої французької та інших буржуазних революцій на розвиток міжнародного права. Віденський конгрес 1815р.

5. Міжнародне право з 1815 року до закінчення Першої світової війни.

Паризький конгрес 1856р., Берлінський конгрес 1878р., Берлінська конференція 1884 – 85 р.р., Гаагські мирні конференції 1899 і 1907 р.р.. Міжнародне право у вигляді засобу фактичного закріплення поділу світу і колоніальних загарбань. Перша світова війна і міжнародне право.

6. Міжнародне право з 1919 року до створення ООН. Сучасне міжнародне право.

Паризькі мирні угоди 1919 – 1920 р.р. Ліга Націй. Генуезька конференція 1922р. Локарнська конференція 1925р.. Пакт Келлога-Бріана. Конвенція про визначення агресії 1933р.. Мюнхенська угода 1938р.. Радянсько-німецький пакт (так званий "пакт Ріббентропа і Молотова" і таємні протоколи до нього.

Війна Радянського Союзу з Фінляндією (1939р.) і виключення СРСР з Ліги Націй (14.12.1939р.).

Друга світова війна і міжнародне право. Вашингтонська декларація 1942р. Московська, Тегеранська (1943р.), Ялтинська і Берлінська (1945р.) конференції та їх рішення. Нюрнберзький і Токійський трибунали. Конференція Об'єднаних Націй в Сан-Франціско та Потсдамська конференції і їх значення для розвитку міжнародного права.

Утворення Організації Об'єднаних Націй, Статут ООН. Мирні договори 1947р.. Мирне врегулювання проблем з Німеччиною і Японією.

Тема 3. Суб'єкти міжнародного права

1. Поняття та види суб'єктів міжнародного права.

Види і зміст міжнародної правосуб'єктності. Співвідношення категорій «суб'єкт міжнародного права», «суб'єкт міжнародних правовідносин». Сучасні підходи до правосуб'єктності.

2. Держава – основний суб'єкт міжнародного права.

Особливості правосуб'єктності держав. Правове регулювання питань юрисдикції, та імунітету. Види держав.

3. Правосуб'єктність міжнародних організацій.

4. Правосуб'єктність народів, націй, що борються за свою незалежність і визнані такими.

5. Правосуб'єктність державоподібних утворень.

Вільні міста, спеціальний статус Ватикану.

6. Правове становище юридичних осіб у міжнародному публічному праві.

Сутність поняття «міжнародна юридична особа».

7. Правосуб'єктність фізичних осіб.

8. Міжнародно-правове визнання: поняття та значення, теорії визнання.

Визнання держав, визнання урядів, визнання органу нації, що бореться за свою незалежність, органу опору. Форми визнання: спеціальна, де-юре, де-факто.

9. правонаступництво держав.

Теорії правонаступництва, теорія континуїтету.

Тема 4. Норми, джерела і принципи міжнародного права

1. Характеристика норм міжнародного права.

Особливості створення норм в міжнародному праві. Види норм міжнародного права. Ієрархія норм міжнародного права. Норми загального міжнародного права.

2. Поняття та види джерел міжнародного права.

Кодифікація міжнародного права. Міжнародний договір: поняття, ознаки, види. Міжнародний звичай: поняття та ознаки. Акти міжнародних організацій і конференцій. Рішення міжнародних судових та арбітражних установ.

3. Поняття і класифікація принципів міжнародного права.

Загальні та галузеві принципи. Правове закріплення принципів міжнародного права. Система загальних принципів міжнародного права, їх зміст. Характеристика окремих галузевих принципів міжнародного права.

Тема 5. Право міжнародних договорів

1. Поняття і джерела права міжнародних договорів.

Поняття та види міжнародних договорів. Структура, форма та назва договорів.

2. Стадії укладання договорів.

Прийняття тексту договору. Встановлення автентичності тексту договорів. Способи вираження згоди держав на обов'язковість договорів. Застереження та заяви до договорів. Депозитарій і його функції. Реєстрація і опублікування договорів.

3. Дія і застосування договорів.

Забезпечення виконання договорів. Способи тлумачення договорів. Мова договорів.

4. Підстави та види недійсності міжнародних договорів.

Наслідки недійсності договорів.

5. Припинення і призупинення дії договорів.

Закінчення строку. Виконання. Денонсація. Анулювання. Перегляд. докорінна зміна обставин. Наслідки припинення та призупинення дії договору.

Модуль 2. Право Європейського Союзу

Тема 6. Історія становлення та розвитку європейської інтеграції

6.1. Історичні, економічні та політичні засади інтеграції в Європі.

План Маршалла (1948) та початок європейської економічної інтеграції. Організація європейського економічного співробітництва, Європейський платіжний союз. Меморандум Ж. Монне та Декларація Р. Шумана 9 травня 1950 р.

6.2. Три етапи та опори в розвитку інституцій ЄС.

Маастріхтський договір і трансформація європейських спільнот в Європейський Союз (ЄС). Формування спільної зовнішньої політики та політики безпеки країн-членів - наступний етап та друга опора в розвитку ЄС. Шенгенські домовленості та процесі європейської інтеграції. Правове співробітництво (гармонізація правових систем країн-членів та внутрішньої політики) - третя опора ЄС. Роль Амстердамського договору в розвитку «третьої опори». Прямі вибори в Європарламент, громадянство ЄС, спільні інститути та союзне право як чинники поглиблення політичної інтеграції в Європі.

6.3. Прийняття Конституції Європейського Союзу та криза її ратифікації.

Лісабонський договір (2009 р.) та його значення для розвитку інституційної системи Європейського Союзу.

Тема 7. Загальна характеристика права Європейського Союзу. Принципи права Європейського Союзу

7.1. Право ЄС: поняття, структура, дія у часі та просторі.

7.2. Співвідношення понять “право ЄС” і “європейське право”. Співвідношення права ЄС з національним правом держав-членів. Принцип верховенства права ЄС щодо національного права держав-членів: історія становлення принципу, поняття, особливості застосування в окремих державах-членах. Принцип прямої дії права ЄС у національних правопорядках держав-членів: історія становлення принципу, поняття, умови визнання, відмінність від прямого застосування.

7.3. Співвідношення права ЄС з міжнародним публічним правом. Загальновизнані принципи та норми міжнародного права. Конвенція про захист прав людини та основних свобод 1950 р.

7.4. Принципи права ЄС: поняття, класифікація, джерела.

Тема 8. Джерела права Європейського Союзу

8.1. Джерела права ЄС: види та ієрархія.

Зміст поняття *acquis communautaire* (“здобуток Співтовариства”) та особливості застосування цього поняття в законодавстві України.

8.2. Загальна характеристика установчих договорів ЄС як джерел первинного права ЄС.

Структура договору, порядок внесення змін, географічна і темпоральна сфери дії договорів.

8.3. Загальна характеристика джерел вторинного права ЄС.

Регламент і директива як джерела права ЄС. Правові акти *suigeneris* як джерела права ЄС. Індивідуальні та рекомендаційні акти ЄС: види, юридична сила, правове значення.

8.4. Міжнародні договори як джерела права ЄС.

8.5. Питання про існування правила прецеденту щодо рішень Суду ЄС.

Тема 9. Загальна характеристика інституційної системи та інститутів Європейського Союзу

9.1. Генезис інституційної системи ЄС.

Склад інституційної системи ЄС: інститути, органи, агенції. Джерела правового статусу інституційної системи ЄС. Визначення та відмінність між статусом інститутів, органів, агенцій ЄС. Інтереси, які представляють інститути, органи, агенції ЄС.

9.2. Основоположні принципи інституційної системи ЄС.

Принцип інституційної рівноваги, принцип пріоритету норм права ЄС, принцип пропорційності та субсидіарності.

9.3. Європейський парламент: склад і порядок формування, правовий статус депутатів, організаційна структура, повноваження, порядок роботи.

9.4. Європейська рада: склад, повноваження, порядок роботи і прийняття рішень. Голова Європейської ради (Президент ЄС).

9.5. Рада європейського союзу: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи. Верховний представник ЄС з питань спільної зовнішньої політики та політики безпеки.

9.6. Європейська комісія: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи.

9.7. Судова система ЄС: склад, порядок формування, юрисдикція. Правова природа рішень Суду ЄС.

9.8. Європейський центральний банк: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи, юридична сила рішень.

9.9. Рахункова палата: склад і порядок формування, організаційна структура, повноваження, порядок роботи, юридична сила рішень.

Тема 10. Органи та агенції Європейського Союзу

10.1. Органи ЄС: статус, функції та завдання.

Джерела правового статусу органів ЄС.

10.2. Економічний та соціальний комітет: склад, порядок формування, повноваження, юридична сила рішень. Участь у законодавчому процесі в ЄС.

10.3. Комітет регіонів: склад, порядок формування, повноваження, юридична сила рішень. Участь у законодавчому процесі в ЄС.

10.4. Омбудсман: порядок призначення, функції. Порядок звернення до Омбудсмана, юридична сила рішень.

10.5. Агенції ЄС: статус, функції та завдання. Джерела правового статусу агенцій ЄС.

10.6. Європейський інвестиційний банк: функції, формування капіталу та порядок надання інвестицій.

10.7. Європейське поліцейське відомство (Європол): мета діяльності та предмети відання, повноваження, керівні органи.

10.8. Євроюст: мета діяльності та предмети відання, повноваження, керівні органи.

10.9. Європейська оборонна агенція: мета діяльності та предмети відання, повноваження, керівні органи.

Тема 11. Права людини в Європейському Союзі

11.1. Громадянство Європейського Союзу Становлення інституту правового статусу особи в праві ЄС.

11.2. Нормативно-правові акти, що регулюють основи правового статусу людини та громадянина в ЄС.

Роль прецедентного права Суду ЄС. Хартія про основоположні права Європейського Союзу 2000 р., її юридична сила, структура та зміст. Особливості класифікації прав у Хартії.

11.3. Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС.

Принцип рівності, принцип поваги прав людини та основних свобод, принцип гарантованості і пріоритету прав людини та основних свобод.

11.4. Основні цінності, на захист яких спрямована діяльність ЄС.

Людська гідність, свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Перспективи їх подальшого розвитку.

11.5. Гарантії прав та свобод людини та громадянина в ЄС: інституціональні, процесуальні та матеріальні.

11.6. Особливості приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

11.7. Інститут громадянства ЄС: історія становлення, природа, порядок набуття та втрати.

11.8. Основні права та обов'язки громадян ЄС

Свобода пересування та проживання в межах території Європейського Союзу, політичні права, право на звернення до органів ЄС, право на дипломатичний та консульський захист, право доступу до документів інститутів ЄС, право громадянської ініціативи щодо законопроектів. Допустимі обмеження здійснення прав і свобод, їх межі. Основні обов'язки громадянина ЄС.

Тема 12. Правове регулювання співробітництва України з Європейським Союзом

12.1. Історія взаємовідносин України і Європейського Союзу. Розвиток відносин між СРСР і Європейськими Співтовариствами. Угоди між СРСР і Співтовариствами 1989 р. Визнання України і розвиток відносин на тлі появи Європейського Союзу.

12.2. Домовленості між Україною і Європейським Союзом.

Система домовленостей між Україною і Європейським Союзом. Регіональне співробітництво України з ЄС. Договірні-правове співробітництво України з Європейським Союзом у сфері юстиції, свободи та безпеки. Договірні-правове співробітництво України з Європейським Союзом в питаннях безвізового режиму.

12.3. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу.

Стратегія ЄС щодо України 1994 р., Спільна позиція ЄС щодо України 1994 р., Спільна стратегія ЄС щодо України 1999 р. Стратегія інтеграції України до ЄС 1998 р. Співробітництво між Україною та ЄС на сучасному етапі. Порядок денний асоціації Україна-ЄС. Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 27 червня 2014 р. Співробітництво України з країнами Східного партнерства з питань реалізації Спільної політики безпеки і оборони.

Перелік практичних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних

технологій, серед яких: лекції проблемного характеру (теми 1; 4; 6; 9; 11; 12), міні-лекції (теми 2; 3; 5; 8; 7; 10), семінари-дискусії робота в малих групах (теми 1; 2; 4; 6; 7; 9; 11; 12) мозкові атаки (теми 3; 4; 5; 8; 9; 10; 11), презентації (теми 1; 2; 4; 6; 7; 9; 11; 12).

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Контрольні заходи включають:

- поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів;
- модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;
- підсумковий/семестровий контроль здійснюється у формі заліку за перший семестр та іспиту за другий семестр, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни за **перший семестр** проводиться в таких формах:

завдання за темами. Протягом семестру студенти виконують завдання з усіх тем, а саме: теми 3; 4; 5 (максимальний бал – 5 балів), за темами; 8; 9; 10; 11; (максимальний бал – 5 балів) (загалом 35 бали);

презентації / доповіді. Протягом семестру студенти виконують презентації за темами 1; 2; 5; 6; 7; 8; 11; 12 максимальний бал за кожну - 5 бали (загалом 35 бали);

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі письмової контрольної роботи. Максимальна оцінка 10 бали. Письмова контрольна робота за перший змістовний модуль включає теми № 1-5; за другий змістовний модуль включає теми № 6-12. Структура письмової контрольної роботи: 1) тестові питання (максимальна оцінка – 10 балів); 2) практичне завдання (максимальна оцінка 5 балів).

Підсумковий контроль знань та компетентності студентів з дисципліни здійснюється на підставі підсумкового тесту, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, вміння творчо використовувати накопичені знання, вміння формулювати ставлення студента до певної проблеми дисципліни тощо.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімальна кількість балів за поточний та модульний контроль протягом семестру становить 60.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час іспиту, а також балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Рейтинг план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Макс. Бал
<i>Перший семестр</i>				
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 1	Лекція	Міжнародне право в системі міжнародних відносин	Робота на лекції	
	Практичне заняття	Семінарське заняття 1. Співвідношення між публічним та приватним міжнародним правом. 2. Взаємозв'язки міжнародного та національного (внутрішньо-державного) права. 3. Конституція і законодавство України щодо взаємозв'язку внутрішньодержавного та міжнародного права	Активна участь у роботі Презентація	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 2	Лекція	Історія становлення і розвитку міжнародного права	Робота на лекції	
	Практичне заняття	Семінарське заняття 1. Етапи становлення міжнародного права. 2. Особливості сучасного міжнародного права.	Активна участь у роботі Презентація	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 3	Лекція	Суб'єкти міжнародного права	Робота на лекції	
	Практичне заняття	Вирішення практичних задач до теми	Активна участь у роботі Презентація результатів самостійної роботи	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
е м а	<i>Аудиторна робота</i>			

	Лекція	Норми, джерела і принципи міжнародного права	Робота на лекції	
	Практичне заняття	Семінарське заняття: 1. Характеристика джерел міжнародного права (міжнародного правового звичаю, актів міжнародних організацій, рішення міжнародних судових та арбітражних органів). 2. Міжнародний договір як джерело міжнародного права. Право міжнародних договорів. 3. Принципи міжнародного права. Колізійні та матеріально-правові норми у міжнародному праві. Вирішення практичних завдань до теми	Активна участь в обговоренні: Презентація	5
			Презентація результатів самостійної роботи	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою		
Тема 5	Аудиторна робота			
	Лекція	Право міжнародних договорів	Робота на лекції	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань до теми	Активна участь в обговоренні Презентація результатів самостійної роботи	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	КОЛОКВІУМ за ЗМІСТОВНИМ МОДУЛЕМ 2	Колоквіум	15
Тема 6	Аудиторна робота			
	Лекція	Історія становлення та розвитку європейської інтеграції	Робота на лекції	
	Практичне заняття	Семінарське заняття: 1. Історичні, економічні та політичні засади інтеграції в Європі. 2. Три етапи та опори в розвитку інституцій ЄС. 3. Прийняття Конституції Європейського Союзу та криза її ратифікації.	Активна участь в обговоренні Доповідь	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	

<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 7	Лекція	Загальна характеристика права Європейського Союзу. Принципи права Європейського Союзу	Робота на лекції	
	Практичне заняття	Семінарське заняття: 1. Співвідношення понять “право ЄС” і “європейське право”. 2. Співвідношення права ЄС з міжнародним публічним правом. 3. Принципи права ЄС: поняття, класифікація, джерела.	Активна участь у семінарському занятті Доповідь	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
Тема 8	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Джерела права Європейського Союзу	Робота на лекції	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань до теми	Активна участь у роботі Активна участь у виконанні завдань	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
Тема 9	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Загальна характеристика інституційної системи та інститутів Європейського Союзу	Робота на лекції	
	Практичне заняття	Семінарське заняття: 1. Структура, повноваження, принципи формування та функції сучасних інститутів ЄС. 2. Наднаціональність інститутів ЄС. 3. Основні інституції ЄС. Вирішення практичних завдань до теми	Активна участь у роботі: Презентація	5
			Активна участь у виконанні завдань	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
Тема 10	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Органи та агенції Європейського Союзу	Робота на лекції	

	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань до теми	Активна участь у роботі Активна участь у виконанні завдань	5
Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань	
Тема 11	Аудиторна робота			
	Лекція	Права людини в Європейському Союзі	Робота на лекції	
	Практичне заняття	Семінарське заняття: 1. Становлення інституту правового статусу особи в праві ЄС. 2. Принципи правового статусу людини та громадянина в ЄС. 3. Інститут громадянства ЄС: історія становлення, природа, порядок набуття та втрати. Вирішення практичних завдань до теми	Активна участь у роботі: Доповідь	5
			Активна участь у виконанні завдань	5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка домашніх завдань		
Тема 12	Аудиторна робота			
	Лекція	.Правове регулювання співробітництва України з Європейським Союзом	Робота на лекції	
	Практичне заняття	Семінарське заняття: 1. Ідентичність України та процеси європейської інтеграції. 2. Правові засади та механізми адаптації законодавства України до законодавства ЄС. 3. Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС.	Активна участь у роботі Доповідь	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	КОЛОКВІУМ за ЗМІСТОВНИМ МОДУЛЕМ 2	Колоквіум	15
ВСЬОГО				100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Рекомендована література

Основна

1. Брусільцева Г.М. Конспект лекцій «Міжнародне право та право Європейського Союзу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<https://hpns.hneu.edu.ua/user/index.php?id=7597>

Додаткова

2. Венская конвенция о праве международных договоров 1969 г. // Действующее международное право. Документы : в 2 т. Т. 1 / сост. Ю. М. Колосов, Э. С. Кривчикова : учеб. пособие. – Москва :Междунар. отношения, 2002. –С. 190 –216.
3. Венская конвенция о праве договоров между государствами и международными организациями или между международными организациями 1986 г. // Действующее международное право. Документы: в 2 т. Т. 1 / сост. Ю. М. Колосов, Э. С. Кривчикова : учеб пособие. – Москва :Междунар. отношения, 2002. – С. 216–250.
4. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом ООН, 1970 г. // Международное публичное право : сб. документов. Т. 1. – Москва, 1996.
5. Европейская конвенция об иммунитете государств 1972 г. // Междунар.частное право : сб. документов. – Москва : Изд-во БЕК, 1997.
6. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини. – Київ : Право, 1999.
7. Загальна декларація прав людини. – Київ : Право, 1995.
8. Заключительный акт Совецания по безопасности и сотрудничеству в Европе 1975 г. // Международное право : сб. документов. – М., 1996. – С. 8.
9. Конституція України від 23.07.1996 р. № 254к/96-ВР // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141
10. Конвенция по примирению и арбитражу в рамках СБСЕ 1991 г. // Международное публичное право : сб. документов. Т. 1. – М., 1996.
11. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали. Харків: Право, 2015. 328 с.
12. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України № 1629-IV від 18.03.2004 р. // Відом. Верхов. Ради. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
13. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України: Закон України № 2411-VI від 01.07.2010 р. // Там же. – 2010. – № 40. – Ст. 527.
14. Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України № 615/98 від 11.06.1998 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 24. – Ст. 870.

15. Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 14. 09. 2000 № 1072/2000 // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 39. – Ст. 1648.
16. Протокол до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами про Рамкову угоду між Україною та Європейським Союзом про загальні принципи участі України в програмах Союзу від 22.11.2010 р. // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 92. – Ст. 3360.
17. Регламент Європейського Суду з прав людини // Практика Європейського Суду з прав людини. Рішення. Коментарі. —1999. —№1. —С. 123-217.
18. Устав Совета Европы. 1949 г. // Международное публичное право : сб. документов. Т. 1. – М., 1996.

Ресурси мережі Інтернет

19. Директива 2009/50/ЕС Совета от 25 мая 2009 г. об установлении условий въезда и пребывания граждан третьих стран в целях высококвалифицированной работы. URL: <https://eulaw.edu.ru /spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogosoyuza/ dokumenty-o-pravah-cheloveka-i-grazhdanina/normativnye-akty-o-svobodeperedvizheniya-tovar-lits-i-uslug/direktiva-2009-50-es-soveta-ot-25-maya-2009-g-obustanovlenii-uslovij-vezda-i-prebyvaniya-grazhdan-tretih-stran-v-tselyahvysokokvalifitsirovannoj-raboty/>. Оригінал документа: Journal officiel de l'Union européenne L 155 du 18.6.2009, p. 17. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent /FR/TXT/PDF/ ?uri=OJ:L:2009:155: FULL&from =EN>.
20. Договор об учреждении Европейского сообщества по атомной энергии (консолидированный текст с учётом Ницких изменений). URL: <http://eulaw.ru/content/569>.
21. Договор, устанавливающий Конституцию для Европы. URL: <http://eulaw.ru/treaties/constit>.
22. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: закон України від 1 жовтня 2011 року № 1629-IV (у редакції від 04.11.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
23. Лаакенская декларация (Декларация Лаакена) Будущее Европейского Союза (Лаакен, 15 декабря 2001 г.). URL: <http://eulaw.ru/content/1997>.
24. Лиссабонский договор, изменяющий Договор о Европейском Союзе и Договор об учреждении Европейского Сообщества (Лиссабон, 13 декабря 2007 г.) (2007/С 306/01). URL: <http://eulaw.ru/treaties/lisbon>
25. План дій «Україна – Європейський Союз» від 12 лютого 2005 року // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_693 .
26. Протокол № 1 о роли национальных парламентов в Европейском Союзе (Лиссабон, 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/1>.
27. Протокол № 2 о применении принципов субсидиарности и пропорциональности. URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/2> .
28. Протокол № 28 об экономическом, социальном и территориальном сплочении (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/28> .
29. Протокол № 3 о Статуте Суда Европейского Союза (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/3>.
30. Протокол № 4 об Уставе Европейской системы центральных банков и Европейского центрального банка (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/4> .
31. Протокол № 6 об установлении местонахождений институтов, некоторых органов, учреждений и служб Европейского Союза (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/6> .
32. Протокол № 7 о привилегиях и иммунитетах Европейского Союза (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/7> .

33. Протокол № 19 о Шенгенских достижениях, интегрированных в рамки Европейского Союза (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/19> .

34. Протокол № 5 об Уставе Европейского инвестиционного банка (в редакции Лиссабонского договора 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/5> .

35. Рамочное решение 2008/97/ПВД Совета от 27 ноября 2008 г. о защите персональных данных, обрабатываемых в рамках сотрудничества полиции и судебных органов в уголовно-правовой сфере. JO L 350 du 30.12.2008, p. 60.

36. Рішення Ради від 6 квітня 2009 р. про створення Європейського поліцейського відомства (Європол). Journal officiel de l'Union européenne L 121 du 15.5.2009, p. 37. URL: <http://eulaw.ru/translation/2009/371>.